

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ : “โรค — สภาพที่เสียค่าง”

คำว่า โรค เป็นคำภาษาบาลี มีรากศัพท์มาจาก รุช ชาติ ลงในอรรถว่า เสียค่าง + ณ ปัจจย แปลง อุ เป็น โอ แปลง ช เป็น ค จึงสำเร็จรูปเป็น โรค อ่านตามภาษาบาลีว่า โร-กะ อ่านออกเสียงตามภาษาไทยว่า โรค แปลว่า สภาพที่เสียค่างตามข้อความในอรรถกถาทั้งหลาย เช่น ในอรรถกถา ขุททกนิกาย เถรีคาถา สุเมธาเถรีคาถา เป็นต้น ได้แสดงไว้ว่า “ชื่อว่า โรค ด้วยอรรถว่า เสียค่าง” โรคมี ๒ อย่าง คือ โรคทางกาย เกิดที่กาย เสียค่างกาย และ โรคทางใจ คือ กิเลสเสียค่างจิตใจ.

พระธรรมเทศนาที่เกี่ยวกับเรื่องโรค (และยารักษาโรค) ที่ควรจะได้ศึกษาและพิจารณาเพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจธรรมยิ่งขึ้น มีดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โรค ๒ อย่างนี้ โรค ๒ อย่างเป็นไฉน? คือ โรคกาย ๑ โรคใจ ๑, ปรากฏอยู่ว่า สัตว์ทั้งหลาย ยืนยันว่าไม่มีโรคทางกายตลอด เวลา ๑ ปีก็มี ยืนยันว่าไม่มีโรคทางกายตลอดเวลา ๒ ปีก็มี ๓ ปีก็มี ๔ ปีก็มี ๕ ปีก็มี ๑๐ ปีก็มี ๒๐ ปีก็มี ๓๐ ปีก็มี ๔๐ ปีก็มี ๕๐ ปีก็มี ๑๐๐ ปีก็มี ยิ่งกว่า ๑๐๐ ปีก็มี แต่ว่าผู้ที่ยืนยันว่า ไม่มีโรคทางใจแม้เพียงเวลาครู่เดียว นั้น หาได้ยากในโลก เว้นแต่พระชินาสพ (พระอรหันต์)”

(จาก ... พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จดกกนิบาต โรคสูตร)

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนแพทย์ผู้ฉลาด เพราะทรงสามารถกำจัดพยาธิคือกิเลสพร้อมทั้งอนุสัย (กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในจิต) ออกได้ พระธรรมเปรียบเหมือนเภสัชยาที่ทรงปรุงถูกต้องแล้ว พระสงฆ์ผู้มีพยาธิคือกิเลสและอนุสัยอันระงับแล้ว เปรียบเหมือนหนุ่มชนที่พยาธิระงับแล้ว เพราะการใช้ยา.

(จาก ... ปรมัตถโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พรรณนาธรรมะทั้ง ๓)

ท่านพระอุบาลีเถระ (พระอรหันต์ผู้เลิศในด้านทรงพระวินัย) ได้กล่าวว่า

“ชายผู้กล้าหาญถูกยาเบื่อ เขาจะแสวงหาหายาขนานศักดิ์สิทธิ์ที่จะแก้ยาเบื่อ เพื่อรักษาชีวิตไว้ เมื่อแสวงหาที่จะพบยาขนานศักดิ์สิทธิ์ที่แก้ยาเบื่อได้ ครั้นดื่มยานั้นแล้วก็จะสบาย เพราะรอดพ้นไปจากพิษยาเบื่ออันใด ข้าแต่พระมหาวิระ ข้าพระองค์ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เป็นเหมือนนรชนผู้ถูกยาเบื่อ ถูกอวิชชาบีบคั้นแล้ว ต้องแสวงหาหายาขนานศักดิ์สิทธิ์ คือพระสัทธรรม เมื่อแสวงหาหายาขนานศักดิ์สิทธิ์ คือพระสัทธรรม ก็ได้พบคำสั่งสอนของพระศาสดาแล้ว คำสั่งสอนนั้นล้ำเลิศกว่าโอสธทุกอย่าง บรรเทาถูกร (คือกิเลส) ทั้งหมดได้ ครั้นดื่มธรรมโอสธที่ถอนพิษทุกอย่างได้แล้ว ข้าพระองค์ก็สัมผัสพระนิพพาน ที่ไม่แก่ ไม่ตาย มีภาวะเชือกเย็น”

(จาก... ปรมัตถทีปนี อรรถกถาขุททกนิกาย เถรีคาถา อุบาลีเถรีคาถา)

โรค หมายถึง สภาพที่เสียค่าง โรคทางกายเกิดที่กาย เสียค่างกายให้ได้รับความเจ็บปวดทรมาน แต่โรคทางใจ คือกิเลส เป็นสภาพที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง เสียค่างจิตใจของสัตว์ทั้งหลายให้เร่าร้อน และไม่ให้ออกไปจากสังสารวัฏ

ในวันหนึ่งๆ คนส่วนมากมักจะคิดถึงสุขภาพของร่างกาย เห็นโทษภัยของความเจ็บไข้ได้ป่วย และมีความปรารถนาที่จะหายจากโรคร้ายไข้เจ็บที่ตนเป็น ซึ่งโรคทางกายนี้สามารถทุเลาได้ด้วยให้แพทย์รักษา หรือรับประทานยา แต่มีโรคอีกอย่างหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนไม่ควรมองข้าม ไม่ควรประมาท ที่ตราบได้ที่ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ นั่นก็คือ โรคทางใจ หรือกิเลส ซึ่งบางคนอาจจะไม่เคยพิจารณาเลยว่า ในชีวิตประจำวันโรคทางใจมีอะไรบ้าง ถ้าไม่ได้พิจารณาจะไม่เห็นโรคทางใจนั้นเลย

โรคทางใจคือกิเลส มีโทษ โทสะ โมหะ เป็นต้น เป็นโรคที่เห็นยาก จึงรักษาได้ยากกว่าโรคทางกาย ต้องใช้เวลายาวนานในการสะสมกุศล สะสมปัญญา ซึ่งเป็นยาที่จะรักษาโรคทางใจ ถ้าผู้ใดพิจารณาเห็นกิเลสที่ตนมีตามความเป็นจริง แล้วรีบขัดเกลาละคลาย ก็ย่อมจะดีกว่าการปล่อยให้โรคทางใจนั้นกำเริบหนักยิ่งขึ้น ถ้าไม่ยอมแม้แต่คิดที่จะขัดเกลากิเลสของตน กิเลสก็ไม่มีทางที่จะลดน้อยลง มีแต่จะเพิ่มพูนเพิ่มพูนหนักแน่นยากที่จะแก้ไขได้

บุคคลผู้ที่รู้ว่าตนเองเป็นผู้เต็มไปด้วยโรคใจ คือกิเลส แล้วมีฉันทะ (ความพอใจที่เป็นกุศล) มีความเพียร มีความอดทน และจริงใจในการละคลายกิเลสด้วยการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ไม่ละเลยโอกาสของการเจริญกุศลทุกประการ สะสมอุปนิสัยในการอบรมเจริญปัญญาเป็นปกติทุก ๆ วัน เพื่อขัดเกลากิเลสของตนเอง บุคคลประเภทนี้เป็นบัณฑิต เป็นผู้ที่มีปัญญา ควรอย่างยิ่งที่จะเป็นอย่างนี้ พร้อมทั้งพึงเป็นผู้มีความมั่นคงในการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมในแนวทางที่ถูกต้องต่อไป ซึ่งเป็นหนทางเดียวที่จะเป็นไปเพื่อรักษาโรคทางใจ คือการดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงได้ในที่สุด เพราะพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้วเท่านั้น ที่จะเป็นยารักษาโรคทางใจได้ตามลำดับขั้น จนกว่าจะถึงความเป็นผู้ไม่มีโรคทางใจอีกเลย นั่นก็คือ บรรลุเป็นพระอรหันต์.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๑๐๖]